

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Youth Bridges
Budapest

SPACER PRZEZ HISTORIĘ

**Życie Żydów, Holokaust
oraz pamięć obywatelska
w Budapeszcie**

**Samodzielny spacer po mieście, który umożliwi Ci odkrycie
pamięci, wykluczenie oraz odpowiedzialności obywatelskiej.**

MIASTA ZAPAMIĘTUJĄ W INNY SPOSÓB

Wyobraź sobie, że odwiedzasz Budapeszt po raz pierwszy...

Wysiadasz z metra, przechodzisz przez zatłoczony plac, mijasz kawiarnie i sklepy, a następnie idziesz dalej ulicami wypełnionymi ludźmi. Nic nie sugeruje, że te miejsca były kiedyś powiązane z jednymi z najciemniejszych wydarzeń w historii miasta.

Jednak miasta składają się z wielu warstw.

Budynki wokół Ciebie były świadkami życia, wyborów, konfliktów i przemian pokoleń. Niektóre opowieści są widoczne dzięki pomnikom i miejscom pamięci. Inne przetrwały jedynie na zdjęciach, w dokumentach lub osobistych wspomnieniach. Wiele pozostaje niemal niewidocznych, chyba że ktoś je wskaże.

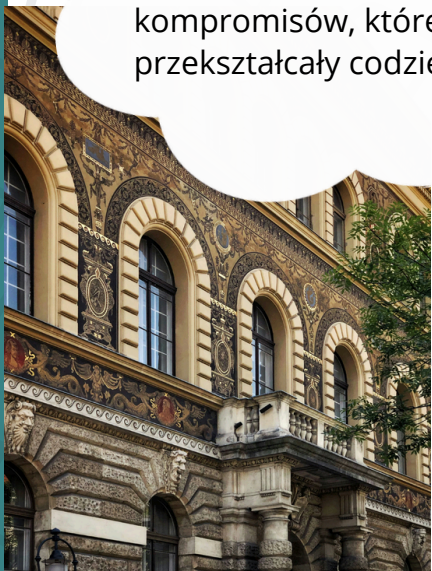
Niecałe sto lat temu te same ulice były częścią miasta, w którym wykluczenie stopniowo stawało się normą. Decyzje polityczne miały wpływ na to, gdzie ludzie mogli mieszkać, pracować, studiować i się przemieszczać. Sąsiedzi zostali rozdzieleni przez nowe zasady i ograniczenia. Przestrzenie publiczne zyskały nowe znaczenia. Znajome miejsca stały się obszarami niepewności, przetrwania i straty.

Ta transformacja nie wydarzyła się nagle. Była wynikiem wielu decyzji, regulacji i kompromisów, które stopniowo przekształcały codzienne życie.

Ten spacer zaprasza do odkrywania Budapesztu poprzez różnorodne historie. Na trasie pojawiają się miejsca związane z życiem społecznym, uwięzieniem, akcjami ratunkowymi, pamięcią zbiorową i wydarzeniami z przeszłości. Niektóre z nich wciąż wyraźnie noszą ślady historii, inne na pierwszy rzut oka wydają się zupełnie zwyczajne.

Podczas spaceru zwróć uwagę nie tylko na to, co miało tu miejsce, ale również na to, co pozostaje widoczne do dziś, a co nie.

JAK UŻYWAĆ TEJ BROSZURY?

Niniejsza broszura została stworzona jako **samodzielny spacer po Budapeszcie**, który poprowadzi Cię przez miejsca związane z **II wojną światową, Holokaustem** oraz pamięcią społeczną. Na trasie znajdziesz kody QR, które są powiązane z krótkimi ćwiczeniami cyfrowymi, materiałami audio lub interaktywnymi refleksjami. Wystarczy **zeskanować kod QR** aparatem w telefonie, aby uzyskać dostęp do zawartości.

Nie każdy przystanek obejmuje aktywności cyfrowe. Niektóre chwile są przeznaczone na obserwację, ciszę lub osobistą refleksję. Broszura sama w sobie zawiera główną narrację wycieczki. Elementy cyfrowe mają wzbogacać doświadczenie, a nie je zastępować.

Welcome To Budapest

Szczegóły dotyczące trasy

 Dystans: około 2,2–2,6 km

 Szacowany czas trwania: 1,5–2 godziny

Czego będziesz potrzebować?

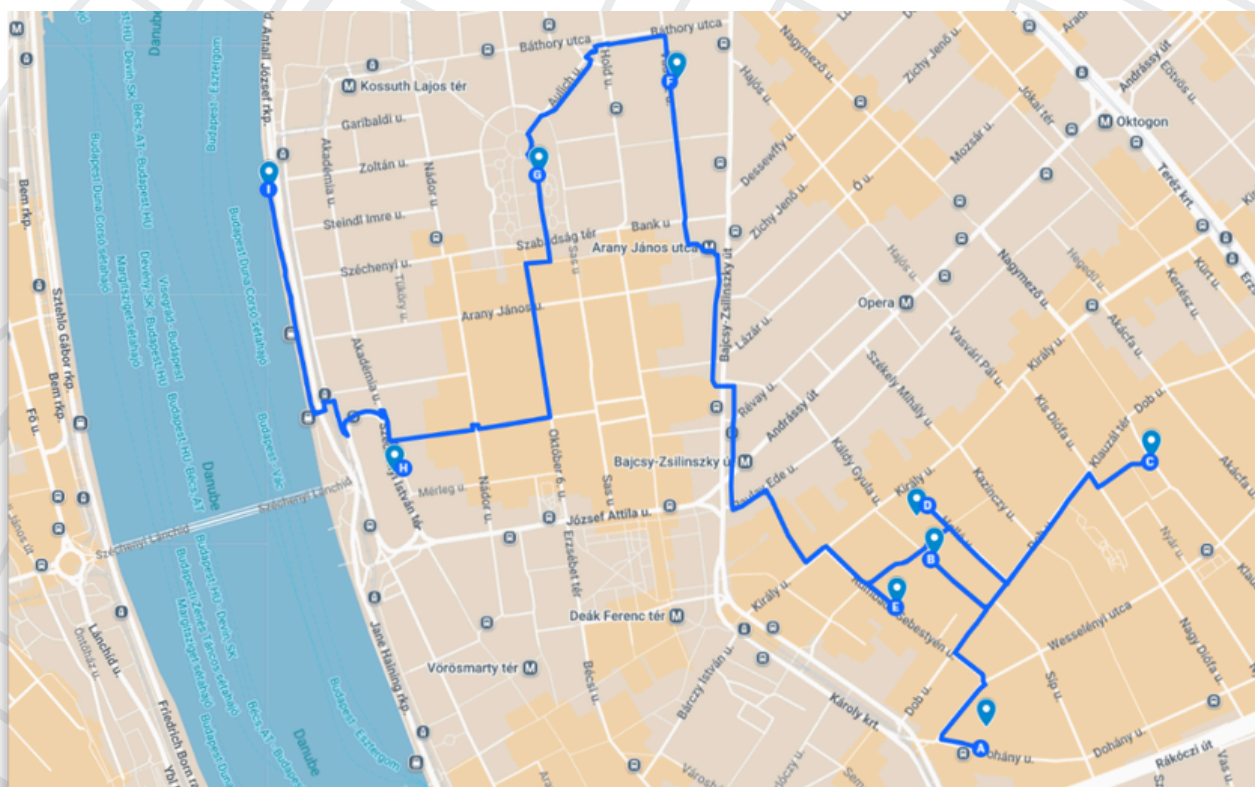
smartfon z łącznością internetową
słuchawki lub słuchawki nauszne
(zalecane) komfortowe obuwie

Przewodnik po symbolach

- Audio: Wysłuchaj krótkiej narracji historycznej lub materiału dźwiękowego
- Obserwacja: Przyjrzyj się uważnie przestrzeni, architekturze i miejscom pamięci
- Refleksja: Zatrzymaj się i zastanów nad pytaniem lub osobistą reakcją
- Interaktywny przystanek: Zeskanuj kod QR, aby uzyskać dostęp do treści cyfrowych lub aktywności

Nie spiesz się podczas spaceru. Niektóre miejsca są bardzo zauważalne. Inne mogą łatwo umknąć. Celem jest nie tylko poznanie faktów historycznych, ale także dostrzeganie, jak pamięć istnieje – lub zanika – w dzisiejszym mieście.

ANALIZA TRASY

Trasa prowadzi przez centrum Pesztu, mijając miejsca związane z życiem żydowskim przed i w trakcie II wojny światowej, gettem budapeszteńskim, akcjami ratunkowymi oraz współczesną pamięcią publiczną. Niektóre przystanki to znane miejsca publiczne, inne zaś łatwiej przeoczyć. Celem nie jest prezentacja atrakcji turystycznych, lecz zbadanie, w jaki sposób znane przestrzenie miejskie niosą ze sobą trudne historie i kontrowersyjne wspomnienia.

Zeskanuj trasę przy
użyciu swojego telefonu.

SYNAGOGA PRZY ULICY DOHÁNY

Życie, wykluczenie oraz przynależność żydowska

Dziś **Synagoga przy ulicy Dohány** jest jednym z najczęściej odwiedzanych zabytków Budapesztu oraz największą synagogą w Europie. Już sam jej rozmiar opowiada istotną historię. Kiedy została ukończona w 1859 roku, społeczność żydowska Pesztu szybko się rozwijała i odgrywała coraz ważniejszą rolę w życiu gospodarczym, kulturalnym i intelektualnym miasta.

Dzielnica wokół synagogi stała się jedną z najbardziej dynamicznych części Budapesztu. Żydowskie rodziny mieszkaly obok nieżydowskich sąsiadów, prowadząc sklepy, warsztaty, kawiarnie, wydawnictwa i przedsiębiorstwa. Na początku XX wieku żydowscy obywatele byli mocno zintegrowani z życiem stolicy Węgier.

Stojąc tutaj dzisiaj, trudno sobie wyobrazić, jak dramatycznie życie zmieniło się w ciągu zaledwie kilku dekad.

Wzrost antysemityzmu w latach 30. XX wieku stopniowo ograniczał prawa oraz możliwości obywateli żydowskich. Nowe regulacje miały wpływ na zatrudnienie, edukację i życie codzienne. To, co niegdyś wydawało się trwałe – przekonanie, że społeczność żydowska Budapesztu jest nieodłączną częścią miasta – stawało się coraz bardziej niepewne.

Do 1944 roku, po niemieckiej okupacji Węgier, sytuacja uległa znacznemu pogorszeniu. W ciągu kilku miesięcy prześladowania nasiliły się, tysiące osób zostało deportowanych, a ta dzielnica stała się jednym z głównych ośrodków walki o przetrwanie.

Interaktywny przystanek

Poznaj stopniowe wprowadzenie wykluczenia do codziennego życia.

Zeskanuj, aby ujawnić:

- Życie Żydów przed II wojną światową
- stopniowe eliminowanie
- codzienne zmiany w ramach przepisów antyżydowskich

Refleksja: *Co powoduje, że dana osoba czuje się częścią miasta?*

➔ Kolejny przystanek

Idź w stronę **Gozsdu Udvar** ulicą Kazinczy. Stań na głównym dziedzińcu Gozsdu Udvar, mniej więcej w połowie drogi między ulicami Király a Dob.

Szacowany czas przejścia: 5 minut.

DZIEDZINIEC GOZSDU

Codzienne życie i jego zakłócenia

Dziś **Dziedziniec Gozsdu** jest jedną z najbardziej tętniących życiem dzielnic rozrywkowych Budapesztu. Restauracje, bary i kawiarnie wypełniają pasaż, a tysiące turystów spaceruje po kompleksie co tydzień. Jednak otaczające go budynki nie były pierwotnie zaprojektowane z myślą o turystyce ani życiu nocnym.

Dziedziniec został stworzony na początku XX wieku jako kompleks mieszkalno-handlowy, który łączył kilka ulic poprzez szereg połączonych przejść.

W tej okolicy mieszkało i pracowało wiele rodzin żydowskich. Tereny wokół były bogate w małe przedsiębiorstwa, rzemieślników, kupców oraz rzemieślników.

W ostatnich miesiącach II wojny światowej zaszły znaczące zmiany. Pod koniec 1944 roku ten obszar stał się częścią **getta budapeszteńskiego**. Tysiące ludzi zostało zmuszonych do życia w przeludnionych warunkach na stosunkowo małej przestrzeni. Mieszkania przeznaczone dla pojedynczych rodzin nagle musiały pomieścić znacznie więcej osób, niż były do tego przystosowane. Żywność stała się rzadkością, choroby łatwo się rozprzestrzeniały, a niepewność zdominowała codzienne życie.

Po wojnie okolica stopniowo ulegała zmianom. Dekady później wiele budynków zostało odrestaurowanych i przekształconych, stając się ostatecznie częścią rozwijającej się dzielnicy nocnego życia miasta. Dziś turyści często przechodzą przez te dziedzińce, nie zdając sobie sprawy, ile różnych historii te mury miały okazję zobaczyć.

👁️ Obserwacja

Zatrzymaj się na moment i rozejrzyj się po dziedzińcach.

Jakie elementy sprawiają, że ta przestrzeń wydaje się obecnie otwarta, towarzyska i zintegrowana?

Teraz wyobraź sobie to samo miejsce, ale z ograniczeniami, tłokiem i lękiem.

💬 Refleksja:

Jak szybko może zmieniać się przestrzeń codziennego życia, gdy ludzie tracą możliwość swobodnego poruszania się?

➡ Kolejny przystanek

Wyjdź z Gozsdu Courtyard w stronę ulicy Dob i kontynuuj do **placu Klauzál**.

Szacowany czas przejścia: 3–4 minuty.

PLAC KLAUZÁLA

Przeludnienie, przetrwanie oraz utrata

Na pierwszy rzut oka **plac Klauzála** przypomina typowy plac osiedlowy. Dzieci bawią się na placu zabaw, mieszkańcy przechodzą przez park w drodze do domu, a ludzie siedzą na ławkach lub spotykają się z przyjaciółmi. Nic nie sugeruje, że kiedyś było to jedno z najważniejszych miejsc w **budapeszteńskim getcie**.

Plac Klauzála był jedną z nielicznych otwartych przestrzeni w getcie. Ludzie przechodzili przez niego, poszukując jedzenia, wymieniając informacje, szukając krewnych lub po prostu próbując na chwilę uciec z zatłoczonych budynków. Mimo że warunki stawały się coraz trudniejsze, życie toczyło się tu w każdej możliwej formie. Ludzie nadal stali w kolejkach, rozmawiali, czekali, martwili się i starali się zachować choć odrobinę normalności.

Dziś plac znów pełni funkcję miejsca spotkań publicznych. Niemniej jednak ślady jego wojennej przeszłości wciąż są obecne w krajobrazie.

Obserwacja

Zanim przejdziesz dalej, postaraj się odnaleźć pomnik dedykowany ofiarom getta w Budapeszcie. Poświęć chwilę, aby dokładnie mu się przyjrzeć.

Jakie szczegóły postanowili uwzględnić projektanci? Jak bardzo są one dostrzegalne w codziennym życiu placu?

Interaktywny przystanek

Gdy już odnajdziesz miejsce pamięci, dowiedz się, dlaczego to właśnie ono stało się jednym z najistotniejszych miejsc pamięci związanych z gettem.

Zeskanuj kod QR

Refleksja

Czy przed odkryciem pomnika domyślałeś się, co miało tu miejsce?

➔ Kolejny przystanek

Opuść plac Klauzál i kieruj się w stronę **ulicy Király**.

Czas trwania: około 4–5 minut.

FRAGMENT MURU GETTTA

Granice w centrum miasta

Spacerując dzisiaj tymi ulicami, trudno uwierzyć, że ten obszar niegdyś leżał na granicy zamkniętej i ściśle monitorowanej strefy.

W listopadzie 1944 roku w żydowskiej dzielnicy utworzono **getto w Budapeszcie**. Ponad 70 000 osób zostało uwięzionych na stosunkowo małym obszarze miasta. Ulice, które wcześniej były dostępne dla wszystkich, nagle stały się częścią zamkniętej przestrzeni oddzielonej od reszty Budapesztu.

W odróżnieniu od niektórych historycznych murów, które zostały zbudowane jako jednolite, kamienne struktury, granica getta została określona przez samo miasto. Istniejące budynki, dziedzińce, ogrodzenia, bramy oraz tymczasowe bariery zostały połączone, tworząc system kontrolowanych punktów dostępu. Strażnicy nadzorowali ruch, a granicę getta mogła przekroczyć jedynie ograniczona liczba osób. Getto istniało jedynie przez kilka miesięcy, lecz w sposób radykalny zmieniło życie dziesiątek tysięcy osób.

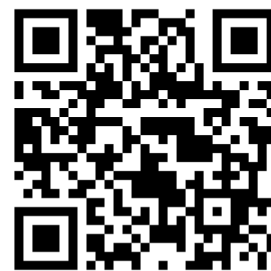
Po wojnie przeszkody zniknęły. Ulice zostały ponownie otwarte, ruch uliczny wrócił, a codzienne życie stopniowo się odradzało. Dziś większość turystów przejeżdża przez ten obszar, nie zdając sobie sprawy, że przekraczają to, co niegdyś stanowiło jedną z najważniejszych granic Budapesztu w czasie wojny. To sprawia, że miejsca takie jak to mają szczególne znaczenie. Przypominają nam, że systemy wykluczenia nie zawsze są związane z monumentalną architekturą. Czasami powstają one w wyniku decyzji administracyjnych, tymczasowych barier oraz zasad, które zmieniają sposób, w jaki ludzie poruszają się w znanych przestrzeniach.

Badanie mapy

Porównaj miasto, które obserwujesz dzisiaj, z granicami, które były tutaj w 1944 roku.

Zeskanuj kod QR

Refleksja

Po zapoznaniu się z mapą, rozejrzyj się ponownie. Czy brak wiedzy historycznej mógłby sprawić, że cokolwiek na okolicznych ulicach sugerowałoby, iż kiedyś istniała tu granica zamkniętego i kontrolowanego obszaru?

➔ **Kolejny przystanek:** Kontynuuj przez dawny obszar getta w kierunku ulicy **Rumbach Sebestyén**.
Czas trwania: około 3–4 minut.

SYNAGOGA PRZY ULICY RUMBACH

Dezorganizacja oraz przekształcenie społeczności

Synagoga przy ulicy Rumbach znajduje się w samym sercu niegdyś jednej z najaktywniejszych dzielnic żydowskich Budapesztu. Po jej ukończeniu w 1872 roku, otaczające ją ulice stały się siedzibą rozwijającej się społeczności, która miała znaczący wpływ na życie gospodarcze, kulturalne i społeczne miasta.

Synagoga stanowiła coś więcej niż jedynie obiekt religijny. Była elementem szerszej sieci rodzin, sąsiadów, organizacji, zwyczajów oraz wspólnych tradycji, które umożliwiały ludziom odczuwanie bliskości.

Pod koniec lat 30. oraz na początku lat 40. XX wieku świat ten był pod rosnącą presją. Nowe ograniczenia dotyczyły możliwości pracy, nauki, podróżowania oraz uczestnictwa w życiu publicznym żydowskich obywateli. Pod koniec 1944 roku, gdy dzielnica stała się częścią getta budapeszteńskiego, codzienne życie koncentrowało się na przeludnieniu, niepewności i przetrwaniu.

Synagoga przetrwała wojnę, lecz wielu ludzi, którzy nadali jej znaczenie, nie przeżyło. Przez dziesięciolecia pozostawała w dużej mierze nieużywana, odzwierciedlając głębokie zmiany, jakie dotknęły okolicę.

Dziś odnowiony budynek ponownie wpisuje się w kulturowy krajobraz Budapesztu. Przypomina nam, że społeczności to coś więcej niż tylko fizyczne przestrzenie. Budynki mogą przetrwać wieki, ale relacje i tradycje, które je ożywiają, są znacznie bardziej delikatne.

Obserwacja

Zbadaj synagogę oraz pobliskie ulice.

Oprócz samej struktury, jakie oznaki życia społecznego można jeszcze zauważyć w tej okolicy?

Refleksja:

Co czyni społeczność silną? Budynki, instytucje, tradycje czy więzi międzyludzkie?

➔ Kolejny przystanek

Kontynuuj w stronę Placu Wolności oraz obszaru **Szklanego Domu**.

Przewidywany czas przejścia: 10–12 minut.

SZKLANY DOM

Indywidualne podejście i odpowiedzialność

Budynek, który obecnie nosi nazwę **Szklany Dom**, był pierwotnie obiektem przemysłowym. Niemniej jednak, w ostatnich miesiącach II wojny światowej, stał się jednym z kluczowych miejsc ratunkowych w Budapeszcie.

Po niemieckiej okupacji Węgier w marcu 1944 roku prześladowania znacznie się nasiliły. Tysiące Żydów poszukiwało jakiejkolwiek formy ochrony, która mogłaby im pomóc uniknąć deportacji, pracy przymusowej lub przemocy. Szklany Dom stał się jednym z miejsc, gdzie czasami można było uzyskać taką ochronę.

Szwajcarski dyplomata Carl Lutz oraz jego współpracownicy wykorzystywali budynek do wydawania dokumentów ochronnych i organizowania wsparcia dla osób ubiegających się o azyl. Dzięki dyplomacji, kreatywności prawniczej oraz osobistej odwadze poszerzyli ochronę Szwajcarii znacznie poza pierwotnie ustalone granice.

Znaczna część akcji ratunkowej wymagała formalności, takich jak listy, pieczętki, podpisy oraz negocjacje. Niemniej jednak te procedury administracyjne mogły zaważyć na życiu lub śmierci danej osoby. Dokument wydany w odpowiednim urzędzie, z właściwą pieczęcią, mógł wystarczyć, aby uchronić ją przed deportacją.

Budynek szybko wypełnił się osobami poszukującymi schronienia lub dokumentów. Warunki były trudne, ale Dom Szklany wciąż działał jako ośrodek ochrony aż do zakończenia wojny.

Carl Lutz jest często wspominany za swoją odwagę, ale w jego historii uczestniczyło także wiele innych osób: lokalni wolontariusze, urzędnicy, asystenci, dyplomaci oraz zwykli obywatele.

Szklany Dom przypomina, że historię kształtują nie tylko polityczni przywódcy i wojskowi dowódcy. Czasami wpływają na nią także osoby pracujące w instytucjach, które postanawiają wykorzystać swoją ograniczoną władzę, aby wspierać innych.

Interaktywny przystanek

Poznaj funkcjonowanie ochrony dyplomatycznej w kontekście prześladowań.

Zeskanuj kod QR

Refleksja

Czy działania pojedynczej osoby mogą wciąż wpłynąć na niesprawiedliwy system?

PLAC WOLNOŚCI

Pamięć, interpretacja oraz przestrzeń publiczna

Plac Wolności to jedna z najbardziej wyjątkowych przestrzeni publicznych w Budapeszcie. Na pierwszy rzut oka wygląda jak przyjemny park miejski, otoczony imponującymi budynkami. Ludzie wyprowadzają psy, siadają na ławkach, przechodzą przez plac w drodze do pracy lub zatrzymują się na kawę w okolicy.

Jednak ten plac jest również jednym z najbardziej kontrowersyjnych krajobrazów pamięci w mieście. W przeciwieństwie do wielu miejsc pamięci, które koncentrują się na jednym wydarzeniu lub okresie historycznym, Plac Wolności gromadzi pomniki wzniesione w różnych momentach i dla różnych celów politycznych. W rezultacie w tej samej przestrzeni współistnieją wiele interpretacji historii.

Dwa pomniki mają szczególne znaczenie dla zrozumienia tych debat. **Pomnik Wyzwolenia Sowieckiego** został wzniesiony wkrótce po II wojnie światowej i upamiętnia żołnierzy radzieckich, którzy polegli w bitwie o Budapeszt. Przez wiele lat odzwierciedlał on oficjalną interpretację promowaną w okresie socjalizmu: Związek Radziecki jako wyzwoliciel Węgier spod nazistowskich rządów.

Niedaleko znajduje się **Pomnik Ofiar Niemieckiej Okupacji**, który został odsłonięty w 2014 roku. Pomnik ukazuje Węgry jako anioła atakowanego przez niemieckiego orła. Jego twórcy mieli na celu upamiętnienie tych, którzy doświadczyli cierpienia podczas niemieckiej okupacji Węgier.

Jednak wielu historyków, ocalałych oraz grup społecznych skrytykowało ten pomnik. Twierdzili, że przedstawia on Węgry głównie jako bierną ofiarę i nie uwzględnia w wystarczającym stopniu roli, jaką odegrały władze węgierskie w prześladowaniach oraz deportacjach węgierskich Żydów.

Te debaty przypominają nam, że pomniki nie tylko zachowują historię. Interpretują ją. Każdy pomnik akcentuje pewne aspekty przeszłości, a inne pozostawia w cieniu.

Plac Wolności skłania nas do refleksji nie tylko nad wydarzeniami historycznymi, ale również nad tym, kto je relacjonuje, w jaki sposób są one ukazywane oraz dlaczego różne interpretacje mogą współistnieć w tym samym miejscu.

👁️ Obserwacja

Zlokalizuj dwa pomniki znajdujące się na placu:

- Pomnik Wyzwolenia Sowieckiego
- Pomnik Ofiar Niemieckiej Okupacji

*Poświęć moment i zwróć uwagę na oba.
Co one przedstawiają?
Jakie są różnice między nimi?*

➡ Kolejny przystanek

Idź w stronę Dunaju i kontynuuj do Mostu Łańcuchowego.

Czas trwania: około 5–6 minut.

MOST ŁAŃCUCHOWY

Zniszczenie, podział oraz rekonstrukcja

Dziś **Most Łańcuchowy** stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych symboli Budapesztu. Otwarty w 1849 roku, był pierwszym stałym mostem łączącym **Budę i Peszt**, co przyczyniło się do przekształcenia dwóch odrębnych ośrodków miejskich w jedno miasto.

Przez niemal sto lat most ten symbolizował połączenie, mobilność i nowoczesność. Ludzie wykorzystywali go do pracy, handlu, odwiedzania bliskich oraz poruszania się po mieście. Sytuacja zmieniła się w ostatnich miesiącach II wojny światowej. **18 stycznia 1945 roku wycofujące się niemieckie wojska zniszczyły Most Łańcuchowy** oraz inne kluczowe mosty na Dunaju. Konstrukcja runęła do rzeki, a poruszanie się między Budą a Pesztem stało się niezwykle trudne.

Zniszczenia miały wpływ na codzienne życie. Rodziny zostały rozdzielone, komunikacja stała się bardziej skomplikowana, a Dunaj ponownie stał się przeszkodą zamiast łącznikiem.

Most został ponownie otwarty w listopadzie 1949 roku, niemal pięć lat później. Jego odbudowa stała się jednym z symboli rekonstrukcji Budapesztu po wojnie. Most, który obecnie widzicie, jest zatem zabytkowy, jak i odrestaurowany: zachowuje wygląd oraz symboliczną rolę pierwotnej konstrukcji, a jednocześnie odzwierciedla wysiłki miasta w celu przywrócenia połączenia po zniszczeniach.

Patrząc na most, trudno sobie wyobrazić Dunaj bez niego. Mimo to przez kilka lat mieszkańcy Budapesztu musieli zmagać się z tą rzeczywistością.

Interaktywny przystanek

Dziś most wygląda na ukończony.
Jednak w 1945 roku jego wygląd był zupełnie inny.
Zobacz, jak to miejsce prezentowało się pod koniec wojny.

Zeskanuj kod QR

➔ Kolejny przystanek

Kontynuuj wzdłuż promenady nad Dunajem w stronę **pomnika „Buty na brzegu Dunaju”**.
Szacowany czas spaceru: 5–7 minut.

BUTY NAD BRZEGIEM DUNAJU

Ofiary oraz pamięć

Brązowe buty na brzegu Dunaju są jednymi z najbardziej znanych pomników Budapesztu. W odróżnieniu od wielu innych pomników, nie przedstawiają one wojskowych dowódców, postaci politycznych ani bohaterskich triumfów. Zamiast tego skupiają się na zwykłych ludziach, których życie zostało brutalnie przerwane.

Pomnik upamiętnia Żydów zamordowanych nad brzegiem Dunaju w ostatnich miesiącach II wojny światowej. **Pod koniec 1944 i na początku 1945 roku członkowie milicji Strzałokrzyżowców przeprowadzali egzekucje nad rzeką.** Ofiarom często nakazywano zdjąć buty przed rozstrzelaniem. W tamtych czasach obuwie było cenną własnością, którą można było ponownie wykorzystać lub sprzedać. Zabici znikali w rzece, pozostawiając po sobie jedynie przedmioty, które mieli na sobie.

Pomnik, stworzony przez **reżysera Cana Togaya oraz rzeźbiarza Gyulę Pauera**, celowo unika wielkiej symboliki. Zamiast przedstawiać abstrakcyjne przesłanie, zachęca odwiedzających do wyobrażenia sobie życia poszczególnych osób. Różnorodne style i rozmiary butów sugerują różny wiek, zawody oraz osobiste historie. Niektóre wydają się eleganckie, inne bardziej praktyczne. Niektóre z nich wydają się należeć do dorosłych, inne do dzieci.

Większość z nich nie posiada nazwisk. Ta nieobecność ma duże znaczenie. Pomnik nie zachęca odwiedzających do wspominania żadnej konkretnej osoby. Zamiast tego skłania ich do refleksji nad tysiącami utraconych żyć oraz niezliczonymi historiami, które nigdy nie zostały w pełni udokumentowane.

Lokalizacja odgrywa kluczową rolę. Dunaj stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych elementów Budapesztu. Łączy różne obszary miasta i często budzi skojarzenia z urodą, dynamiką oraz ciągłością. Umieszczając pomnik w tym miejscu, twórcy zintegrowali osobistą tragedię z przestrzenią, która pozostaje istotnym punktem codziennego życia w Budapeszcie. Wiele osób odwiedzających to miejsce zostawia kwiaty, świece lub kamyczki między butami. Inni po prostu zatrzymują się w milczeniu, wpatrując się w rzekę.

Zanim zakończysz zwiedzanie, poświęć chwilę na ciche przyjrzenie się pomnikowi. Nie ma tu żadnego zadania do wykonania ani właściwej interpretacji. Czasami najbardziej wymowną reakcją jest po prostu zatrzymanie się, spojrzenie i wspomnienie.

Obserwacja

*Zatrzymaj się na moment i powoli przespaceruj się wzdłuż pomnika.
Zauważ różnorodność kształtów i rozmiarów obuwia.*

Refleksja

*Co powoduje, że nieobecność
staje się zauważalna w przestrzeni publicznej?*

Nie ma kolejnego przystanku.

Możesz pozostać tutaj tak długo, jak pragniesz.

ZAKOŃCZENIE TRASY

Dziękujemy za wzięcie udziału w spacerze

Na całej trasie badałeś II wojnę światową nie poprzez pola bitew czy wydarzenia militarne, ale poprzez ulice, budynki, place i przestrzenie publiczne Budapesztu. Odwiedzane miejsca ukazały, jak decyzje polityczne wpływały na życie zwykłych ludzi i jak wielkie wydarzenia historyczne były przeżywane w ludzkiej skali.

Trasa podkreśla także różnorodne aspekty dziedzictwa kulturowego. Niektóre lokalizacje zachowały widoczne ślady historii w postaci pomników, monumentów czy zabytkowych budowli. Inne mogą wydawać się dzisiaj zupełnie zwyczajne, mimo że niegdyś były związane z istotnymi wydarzeniami i doświadczeniami. Razem te miejsca tworzą część wspólnego dziedzictwa miasta i pomagają nam zrozumieć, jak przeszłość wciąż oddziałuje na teraźniejszość.

Historie napotkane po drodze rodzą pytania, które pozostają aktualne do dzisiaj. Jak reagują społeczeństwa, gdy wykluczenie staje się normą? Jaką odpowiedzialność ponoszą jednostki w ramach większych systemów? Jak trudne historie powinny być upamiętniane i reprezentowane w przestrzeni publicznej? I czyje głosy stają się częścią tej pamięci?

Być może nie istnieje jedna odpowiedź na te pytania. Różni ludzie, społeczności oraz pokolenia często interpretują przeszłość na różne sposoby. Niemniej jednak, zapoznanie się z tymi perspektywami stanowi istotny element zrozumienia zarówno historii, jak i współczesnego życia obywatelskiego.

Schodząc z trasy, zastanów się nad miejscami, które mają znaczenie w Twojej społeczności. Jakie opowieści przekazują? Które z nich są nadal dostrzegalne? A które mogą zostać zapomniane?

Dziękujemy za wspólne spacery, obserwacje i refleksje.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**Ta broszura z trasą spacerową została opracowana
przez Youth Bridges Budapest w ramach
projektu Empower Youth Explore Stories (EYES)**

Kontakt

Fundacja Młodzieży Bridges
info@youthbridgesbudapest.org

Odnajdź nas

<https://www.youthbridgesbudapest.org>

<https://www.tiktok.com/@youthbridgesbudapest>

https://www.instagram.com/youthbridges_budapest/

<https://www.facebook.com/youthbridgesbudapest>

<https://explorestories.eu/>

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

(Kod projektu: 2024-2-DE04-KA220-YOU-000293002)